

РОЛЬ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ МОВНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Харченко Інна

д. пед. наук, професор кафедри
державно-правових дисциплін та українознавства,
Сумський національний аграрний університет
kharchenko-inna@ukr.net

Гелеверя Каріна

студентка
Сумський національний аграрний університет
K2902808@gmail.com
м. Суми, Україна

Анотація: У статті зазначено, що мовно-професійна компетентність є важливим фактором, який дозволяє юристу-фахівцю адекватно інтегруватися у соціальний простір і, займаючись юридичною діяльністю, спрямувати свій вплив на соціальне середовище і різні суспільні відносини. Зосереджено увагу на одній з центральних проблем сучасної професійної освіти – формуванні термінологічної компетентності як обов’язкового складника мовленнєвої культури фахівців.

Ключові слова: мовно-професійна компетентність, юридична термінологія, майбутні юристи, професійне спілкування, фахова термінологія.

Однією з важливих проблем сучасної професійної освіти є формування мовно-професійної компетентності фахівців будь-якого профілю під час їх підготовки у закладах вищої освіти України, а також визначення ролі термінології в цьому процесі. Проблема формування термінологічної компетентності студентів набуває особливого значення, оскільки саме від цього залежить становлення професійно комунікативної компетентності майбутнього фахівця. Посилений акцент на розвиток умінь використовувати термінологічні одиниці в професійній сфері є потребою сьогодення.

Головною метою сучасної юридичної освіти повинна стати підготовка кваліфікованих кадрів, які будуть підтримувати принципи верховенства права, прагнення до демократії, побудови правової держави, що потребує докорінних

змін у змісті та якості освіти. У зв'язку з цим актуальною стає проблема створення нової теоретико-методологічної бази професійної підготовки майбутніх фахівців насамперед у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Безсумнівно, необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців в Україні, як і в інших державах світу, є гострою потребою, адже цього вимагає саме життя. Звідси такий великий інтерес до питань, пов'язаних з удосконаленням сучасної професійної освіти.

Варто зазначити, що саме термінологія як основа професійної мови відіграє важливу роль у формуванні мовно-професійної компетентності студентів, допомагаючи їм здобути кваліфікацію юриста належного рівня.

Окремі аспекти фахового мовлення юристів розглядали Н. В. Артикуца, О. Л. Копиленко, С. П. Кравченко, Г. О. Мурашин, В. Я. Радецька, О. А. Сербенська, Б. Р. Стецюк.

Володіння усним і письмовим словом стає суттєвою ознакою ділової кваліфікації юриста. Істотним показником освіченості, інтелектуального розвитку сучасного фахівця в галузі права є здатність застосовувати знання ділового мовлення в професійній діяльності.

З огляду на дослідження вчених під професійно-комунікативною компетентністю майбутніх фахівців розуміють здатність самостійно, вільно й успішно використовувати набуті знання, сформовані вміння й навички в різних ситуаціях професійної діяльності, зокрема комунікативної. Отже, основним завданням у формуванні компетентності є не тільки постійне засвоєння нових знань (понять, термінів, фактів), але й їх обов'язкове практичне застосування, тобто включення їх у "термінологічну практику" життя. Окрему увагу зосереджуємо на досвіді фахової комунікації, оскільки, за словами К. Климової, необхідна обов'язкова реалізація сформованих умінь і навичок у професійній діяльності, інакше неможливим видається саме здійснення компетентнісної парадигми сучасної освіти [2, с. 38].

Галина Онуфрієнко зазначає, що «важливу роль у процесі підготовки мовно-компетентного фахівця покликана виконати мова, зокрема така важлива

її галузь, як термінологія. Відомо, що термінологічна лексика посідає важливе місце у словниковому складі сучасної української літературної мови. Терміни є показником рівня розвитку наукової мови в суспільстві і, отже, науки загалом» [3, с. 53]. Багата і розгалужена термінологія, безсумнівно, свідчить про високий рівень фахової освіти в державі.

Особливу увагу потрібно звернути на те, що представників юридичної професії завжди вирізняло надзвичайно уважне ставлення до мови, слова, його вживання в текстах документів. Як зазначає Н.В. Артикуца, «Мова є тим першоелементом, з якого виробляється право, тому мова, її ресурси й можливості є надзвичайно важливими для нього» [1]. Мова права характеризується набором певних ознак: офіційність, ясність, точність, однозначність, повнота змісту, логічна послідовність, аргументованість, чіткість структури викладу, кодифікованість, узагальненість, суворона нормативність на всіх мовних рівнях, високий ступінь стандартизації (усталених зворотів, формул, кліше), стилістична однорідність, нейтральність (беземоційність), традиційність (стабільність) засобів вираження, відсутність індивідуально-авторських рис. Крім того, дипломований спеціаліст, що працює в галузі юриспруденції, повинен бездоганно володіти термінологією та безпомилково складати документи державною мовою.

Надзвичайно актуальною є проблема формування мовної-професійної компетентності студентів юридичних факультетів. Дисципліна «Українська мова та академічне письмо» сприяє формуванню і розвитку комунікативно-мовленнєвої компетентності, підвищенню культури мовлення майбутніх юристів. Майбутні фахівці юридичного профілю повинні усвідомлювати, що слово – не тільки комунікативне та естетичне явище, але і знаряддя. Невміле користування ним може призвести до тяжких моральних і навіть юридичних наслідків. Основна причина формування професійної мови – необхідність у максимально точній передачі спеціальної інформації. Це стосується усіх мов спеціальностей, але для мови юриспруденції має особливе значення.

До професійної діяльності юристів насамперед належить також і складання документів. Юридичний термін як важливий засіб юридичної техніки співвідноситься з правовим поняттям як першоелементом правового знання і служить його знаковою моделлю, репрезентованою у звуковій і буквеній формах. Слід зауважити, що юридичний термін, по-перше, іменує правове поняття, а, по-друге, виражає зміст правового поняття. Юридична термінологія є вузько спеціалізованою, тобто включає терміни, якими користуються спеціалісти-практики, а також державні службовці. У ній можна виділити окремі підсистеми: термінологія адміністративного, цивільного, кримінального права; судова термінологія тощо. Нею також користуються під час створення різноманітних законодавчих актів.

Удосконалення мовно-професійної компетентності студентів, майбутніх юристів, сприяє також ознайомлення їх з новими термінами юриспруденції, що насамперед з'являються в пресі й на телебаченні, і тими змінами, які відбуваються з розвитком суспільства у значенні окремих термінів, що зумовлене екстралінгвістичними чинниками. Термінологія відіграє важливу роль у комунікації людей, оскільки вона є вагомим джерелом отримання інформації в сучасному світі. Окрім того, термінологія – це та частина лексики, яка надзвичайно динамічна і чутлива до зовнішнього впливу.

Навчання мови юриспруденції не повинно обмежуватися вивченням професійного та термінологічного складників. Це одна із небагатьох мовних сфер, які мають виражений комплексний характер і потребують урахування базової культури особистості і суспільства загалом. Мова юриспруденції має вивчатися і репрезентуватися у навчальному процесі як комплексне соціолінгвістичне і культурологічне явище. Тому формування лінгвістичної компетенції студентів-юристів – багатоаспектне і надзвичайно актуальне питання з погляду лінгвістики і мовної освіти майбутніх фахівців.

Можна зробити висновок про те, що формування мовно-професійної компетенції студентів юридичних спеціальностей – багатоаспектне і

надзвичайно актуальне питання з погляду лінгвістики і мовної освіти майбутніх юристів.

Майбутній фахівець юридичного профілю повинен володіти отриманими загальнокультурними і професійними компетенціями, а саме правовою культурою, культурою професійного спілкування.

Список літератури

1. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія: навч. пос. Київ: Стилос, 2004. 277 с
2. Климова К. Я. Теорія і практика формування мовнокомунікативної професійної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів: монографія. Житомир: ПП "Рута", 2010. 560 с.
3. Онуфрієнко Г. Науковий стиль української мови. 2-ге вид. переробл. та доповн.: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2009. 392 с.
4. Гаценко, І. О. Розвиток мовних компетенцій майбутніх фахівців юридичного профілю у процесі вивчення дисципліни «Фахова українська мова». *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. №34. С. 87-92.
5. Харченко І. І. Термінологічна компетентність як обов'язковий складник мовно-професійної культури майбутніх юристів. *Термінологічний вісник*. Київ. 2013. С. 176-180.